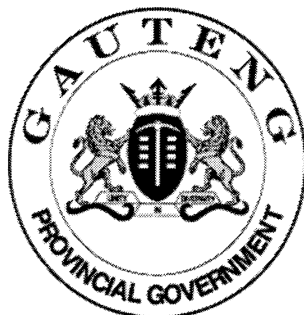

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

OCTOBER / NOVEMBER
OKTOBER / NOVEMBER

2004

XITSONGA XA RIRIMI RO SUNGULA
NHLAWULO WA LE XIKARHI

(Papila ra vunharhu)

SG

115-2/3

XITSONGA FIRST LANGUAGE SG: Paper 3

6 pages

COPYRIGHT RESERVED / KOPIEREG VOORBEHOU
APPROVED BY UMALUSI / GOEDGEKEUR DEUR UMALUSI

NDZAWULO YA DYONDZO YA LE GAUTENG

XITHIFIKHEYITHI XA XIKAMBELO XA LE HENHLA

XITSONGA XA RIRIMI RO SUNGULA
NHLAWULO WA LE XIKARHI
(Papila ra vunharhu)

NKARHI: 2 wa tiawara

TIMAKISI: 80

SWITSUNDZUXO:

- Hlamula hi ririmi ra Xitsonga lexi ringanisiweke.
 - Hlamula xiyenge xin'wana na xin'wana.
 - Hlaya ni ku landzelela switsundzuxo swa xiyenge xin'wana ni xin'wana.
-

XIYENG E XA A
XITSALWANA

XIVUTISO XA 1

Ku ni tinhlokomhaka to hambana hambana eka xiyenge lexi.

- Mune i tinhloko-mhaka ta ntolovelo (leti mukamberiwa a nga ti nyikiwa hi mukamberi).
- Timbirhi hi leti mudyondzi a faneleke ku xiyisisa xifaniso, kukani a xi nyika nhloko-mhaka leyi nga xi fanela, ivi a tsala xitsalwana hi xona.

U nga humi eka nhloko-mhaka.

Hlawula nhloko-mhaka **yin'we ntsena** leyi u yi twisisaka swinene ivi u tsala xitsalwana xo ringana TIPHEJI TIMBIRHI.

Swivuriso, swiga-ririmi, swivulavulelo swi fanele swi tirhisiwa hi ndlela leyi faneleke.

- 1.1 Mfumo wa Vantima eAfrika Dzonga.
- 1.2 Dyondzo i xitlhangu xa vutomi.
- 1.3 Swidzidziharisi
- 1.4 HIV/AIDS yi kona naswona ya dlaya.

1.5 Xiyisisa xifaniso lexi kutani u tsala xitsalwana.

1.6 Makhombo lawa ya vangiwaka hi swipyopyi

NTSENGO WA XIYENGE XA A: [30]

XIYENGE XA B

MAPAPILA

XIVUTISO XA 2

2.1 Tsala **rin'we** ra mapapila lawa ya landzelaka. Ku leha ka papila ra wena **ku nga tluli pheji yin'we**.

2.1.1 Tsalela vatswari va wena papila u va khensa ku va va ku kurise hi ndlela leyinene.

KUMBE

2.1.2 U le ka ntlawa wa khume-mbirhi, tsalela va ndzhawulo ya Dyondzo papila u endla Xikombelo xa basari. 1 x 15 = [15]

2.2 Hlawula **xin'we** ntsena xa leswi landzelaka. Nhlamulo ya wena **yi nga tluli pheji yin'we**.

2.2.1 N'wangulano

Vugevenga byi andzile endhawini ya ka n'wina. Tsala n'wangulano exikarhi ka nhloko ya maphorisa na muaki wa ndhawu lava bulaka hi mhaka leyi.

2.2.2 Ajenda

Tsala ajenda ya nhlengeletano ya vantshwa leyi nga ta va kona endhawini leyi u tshamaka eka yona.

2.2.3 Xipichi

U murhangeri wa vadyondzi exikolweni xa n'wina. Tsala xipichi xo lelana ni vadyondzi-kuloni lava endlaka lembe ra vona ro hetelela.

1 x 15 = [15]

XIVUTISO 3

Tsala **xin'we** xa leswi. **Xa boha ku hlamuriwa**

3.1 Tsala **tsalwa ra wena ro titivisa** (CV).

3.2 Tsala **xitiviso** (memo), u tivisa vadyondzi-kuloni hi vaendzi lava nga ta va va ri kona vo huma eka ndzhawulo ya rihanyo.

1 x 15 = [15]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: [30]

XIYENGE XA C

XIVUTISO XA 4

Eka xiyenge lexi u kamberiwa ehenhla ka tibuku timbirhi kutani hlawula **yin'we na xivutiso xin'we ntsena** u hlamula xona.

MINTSHEKETO

Xa Mina I Tinyeleti: F Rikhotso

4.1 Hlamula swivutiso leswi landzeka:

- 4.1.1 Nyika tinxaka **tinharhu** ta mintsheketo. (6)
- 4.1.2 Xana mutsheketeri loko a sungula ntsheketo u ri yini? (1)
- 4.1.3 Xana ntsheketo wu dlayisetiwa hi ndlela yihi naswona hikokwalaho ka yini wu dlayisetiwa hi ndlela leyi? (3)
- 4.1.4 Eka ntsheketo wa Rivilwa yi dilika, xana ntshava ya Rivilwa yi dilike hi lembe rihi naswona ku vuriwa leswaku xivangelo ku nga va ku ri yini? (4)
- 4.1.5 Nkwama wo phalala lava nga lahlekeriwa loko Rivilwa yi dilika wu vuriwa yini? (1)
- 4.1.6 Eka ntsheketo wa Nyama ya swisuti, wanuna u longeriwe yini hi va le vukweni? (1)
- 4.1.7 Hi yihi dyondzo leyi kumekaka eka ntsheketo wa Nyama ya swisuti? (2)
- 4.1.8 Eka ntsheketo wa Banana vula vito ro duvulela ra Banana na xivongo xa yena. (2)

[20]

KUMBE

4.2 Nyika minkomiso ya mintsheketo leyi landzelaka:

Ntsheketo dyondzo wa swiharhi-Evukon'wanini bya N'wamfenhe na ntsheketo nhlamuselo wa ntumbuluko wa swiharhi-Tindleve ta Mbhongolo. 2 x 10 =

[20]

KUMBE

XIVUTISO XA 5

Ntlhontlho: W.R. Chauke

5.1 Hlaya ndzimana leyi kutani u hlamula swivutiso leswi landzelaka:

“U sungurile no tivona a ambele swambalo leswo durha, swa mavito. U sungule no tivona a ri endzeni ka ngalava ya movha. A tivona a ri karhi a vona matiko na tihodela hi ku hambana ka tona. A sungula ku tivona a tshama a ri ni mali leyo tala”.

- 5.1.1 I mani loyi a tivona a ri ni swilo leswi nga xaxametiwa laha henhla? (1)
- 5.1.2 Xana nkucetelo lowu a wu kuma eka mani? (1)
- 5.1.3 Loyi u n'wi tsaleke eka 5.1.1 a tshama na vamani naswona vatswari vakwe a va ri kwihi? (4)
- 5.1.4 Hi ku komisa hlamusela vumunhu bya Jonathan? (6)
- 5.1.5 Hlamusela xivumbeko xa Jonathan hi ku komisa. (4)
- 5.1.6 Vula vito ra wanuna loyi a fambe na Sophie eSun City. (1)
- 5.1.7 Xana loyi u n'wi tsaleke eka 5.1.1 u tthelele hi yini ekaya ku suka eSun City? (1)
- 5.1.8 Vula dyondzo leyi kumekaka eka xirungulwa lexi. (2)

1x20=[20]

KUMBE

5.2 Hlaya ndzimana leyi kutani u hlamula xivutiso lexi landzelaka:

“Vavabyi a tleketliwa va famba mimpfuka leyo ku ya fikela vutshunguri ... Leswi swi endli le leswaku ku va ntsako lowukulu emutini loko ku fike wanuna wa tintswalo. Wanuna loyi, loyi a nga fika a vula leswaku hi yena Dlamini, u fike a vula leswaku yena i dokodela”

Dlamini a hamba.

Paluxa mavunwa hinkwawo ya Dlamini eka NKALAXAKA u vula ni lomu a nga helela kona.

1x20= [20]

NTSENGO WA XIYENGE XA C: [20]

TIMAKISI HINKWATO: 80